

EU-fokus på **räddningstjänsten**

Europeiska kommissionen

EU-fokus på **räddningstjänsten**

**Katastrofhantering —
samordning av räddningstjänsten
i Europeiska unionen**

Europeiska kommissionen

Generaldirektoratet för miljö

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu.int>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2002

ISBN 92-894-4231-X

© Europeiska gemenskaperna, 2002

Kopiering tillåten med angivande av källan.

Printed in Belgium

TRYCKT PÅ ÅTERVUNNET PAPPER

Inledning

I Europa inträffar regelbundet större katastrofer, som översvämningar och skogsbränder, samt teknikrelaterade olyckor som explosioner i fabriker och utsläpp av kemikalier.

Ett färskt exempel är explosionen i kemifabriken AZF i den franska staden Toulouse i september 2001, vilket ledde till 29 dödsfall och till stora materiella skador. Ett annat är cyanidläckaget från en gruva i Baia Mare i Rumänien år 2000 som förgiftade en lång sträcka av Donau, samt jordbävningarna i Grekland och Turkiet där fler än 17 000 människor dödades.

I vissa fall kan länderna klara katastroferna på egen hand, men i de flesta fall behöver de snabb katastrofhjälp från andra länder. Det är i de sammanhangen gemenskapens strategi i fråga om samarbete på området räddningstjänst kan spela en viktig roll.

Vilken typ av katastrof länderna i Europa utsätts för beror i viss utsträckning på deras geografi och klimat. Sydliga EU-medlemsstater är särskilt utsatta för jordbävningar och skogsbränder, medan de norra länderna oftare råkar ut för mindre, teknikrelaterade katastrofer som fabriksexplosioner och fartygsförlisningar. Följaktligen har medlemsstaternas expertis på området olika inriktning, och därför är samarbete om räddningstjänsten inom gemenskapen så viktig. Genom utbyte av erfarenheter och åsikter kan experter på räddningstjänst inom unionen dra nytta av erfarenheterna i det land där man har de bästa metoderna på respektive område och förbättra Europas förmåga att hantera katastrofer.

Några större katastrofer i Europa

Jordbävningar

1999	Grekland och Turkiet	Fler än 17 000 döda
1980	Italien	2 739 döda
1976	Italien	977 döda

Översvämningar

2002	Frankrike, Förenade kungariket, Tjeckien, Tyskland, Ungern
2001	Förenade kungariket, Polen, Rumänien, Ungern
2000	Frankrike, Förenade kungariket, Italien, Spanien

Jordskred

1998	Italien	159 döda
1976	Förenade kungariket	144 döda
1963	Italien	1 759 döda

Skogsbränder

Frankrike, Grekland, Italien, Portugal och Spanien: varje år

Teknikrelaterade katastrofer

2001	Frankrike	Explosionen i AZF-fabriken	29 döda
2000	Rumänien, Ungern	Kemiskt läckage i Baia Mare	
2000	Nederländerna	Explosion i fyrverkerifabrik i Enschede	20 döda

Föroreningar till sjöss

1999	Frankrike	Förlisningen av <i>Erika</i> och oljeläckage
1996	Kusten utanför Wales	<i>Sea Empress</i>
1993	Shetland	<i>Braer</i>
1992	Coroña	<i>Aegean Sea</i>

Mål

Europeiska unionens olika strategier för samarbete på räddningstjänstområdet är inte tänkta att ersätta nationella system. Samtliga initiativ baseras på EU:s subsidiaritetsprincip, som innebär att åtgärder i unionen alltid skall vidtas på så lokal nivå som möjligt.

Nationell, regional och lokal expertis utgör grunden för Europas ingripanden vid katastrofer och skall fortsätta att göra det.

Vad gemenskapen föresatt sig är att spela en **samordnande roll** mellan räddningstjänstexperter i EU:s 15 medlemsstater, de 13 länder som ansökt om EU-medlemskap ⁽¹⁾ och de tre EES-länderna ⁽²⁾. Många räddningstjänstinitiativ har också utvidgats till länder i Nordafrika och delar av Mellanöstern inom ramen för Euromed-projektet.

Vid katastrofsituationer skall gemenskapens system garantera att den bäst utbildade personalen skickas till katastrofområdet inom så kort tid som möjligt. I övrigt ger den personer verksamma inom räddningstjänsten i Europa möjlighet att regelbundet mötas, utbyta erfarenheter och dra nytta av varandras metoder. Tack vare detta har gemenskapen kunnat utveckla världsledande strategier för katastrofhantering.

⁽¹⁾ Bulgarien, Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Turkiet och Ungern.

⁽²⁾ Island, Liechtenstein och Norge.

Gemenskapssamarbetet inom räddningstjänsten har följande mål:

- Att stödja och komplettera insatser på nationella, regionala och lokala nivåer för att förhindra katastrofer och hjälpa dem som ansvarar för räddningstjänst och ingripande så att de är bättre förberedda när en katastrof inträffar.
- Att bidra till offentlig information så att Europas medborgare kan förbättra sitt personliga skydd.
- Att inrätta ett ramverk för effektivt och snabbt samarbete mellan nationella räddningstjänster när det finns hjälpbehov.
- Att förbättra samordningen mellan åtgärder som vidtas på internationell nivå på området räddningstjänst, i synnerhet i fråga om samarbete med kandidatländerna från Central- och Östeuropa samt med Malta, Cypern och Turkiet med tanke på den förestående utvidgningen.

Efter den 11 september 2001

Behovet av en Europatäckande strategi för räddningstjänsten sattes i blyxtbelysning efter terroristattacker mot Förenta staterna den 11 september 2001. Medlemsstaterna insåg snabbt att unionen skulle behöva en tydlig, samordnad strategi för att hantera katastrofsituationer om en liknande attack skulle ske i en medlemsstat.

Europeiska kommissionen reagerade snabbt på dessa problem och lade i november 2001 fram en detaljerad rapport som innehöll flera konkreta initiativ⁽¹⁾, bland annat åtgärder som skulle kunna vidtas för att förhindra att känsliga anläggningar som kemifabriker och kärnkraftsanläggningar attackerades, och förslag på hur man skulle kunna samordna Europas motåtgärder vid en sådan attack.

Vidare innehöll meddelandet förslag på åtgärder att vidta vid hot om terroristattacker med hjälp av biologiska eller kemiska vapen eller kärnvapen.

⁽¹⁾ KOM(2001) 707 slutlig: Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Räddningstjänst – Beredskap för att hantera krissituationer.

Så fungerar samarbetet

EU:s regeringar enades formellt om att samordna sina räddningstjänststrategier första gången vid ett ministerråds-möte i Rom 1985. Mellan 1985 och 1994 godkände regeringarna ett flertal preliminära initiativ som lade grunden för dagens väl utbyggda samordnade tillvägagångssätt för att hantera och planera för större katastrofer.

Alla initiativ rörande räddningstjänsten på EU-nivå genomförs med subsidiaritetsprincipen som underlag, och Europeiska kommissionen har alltid strävat efter att stödja och uppmuntra insatser på nationell, regional och lokal nivå.

Handlingsprogrammen förbättrar effektiviteten

År 1997 tog Europeiska rådet ett viktigt steg när man godkände handlingsprogrammet om räddningstjänst, som löpte från och med den 1 januari 1998 till och med den 31 december 1999. Det första handlingsprogrammet fick en uppföljare under 1999 i form av ett andra, fylligare program, som inleddes den 1 januari 2000 och löper till den 31 december 2004.

Det nya programmet är utformat för att stödja och komplettera medlemsstaternas åtgärder inom räddningstjänsten på nationella, regionala och lokala nivåer, och för att ytterligare underlätta utbyte mellan europeiska specialister på katastrofhantering. Projekt som stöds av handlingsprogrammet finansieras

gemensamt av gemenskapen och minst en medlemsstat, och omfattar följande områden:

- Riskvärdering, förebyggande och lindring.
- Information till allmänheten.
- Beredskap och åtgärder.
- Analys efter katastrofen.
- Sektorsövergripande åtgärder.

Riskvärdering, förebyggande och lindring

Projekt som faller under den här rubriken är avsedda att minimera riskerna för ett stort antal naturliga och tekniska incidenter. De syftar också till att minska följderna av inträffade katastrofer.

De förväntade resultaten omfattar klara principer och riktlinjer för förhindrande av naturkatastrofer och allvarliga tekniska incidenter. Förutom att de behandlar allmänna frågor kopplade till förebyggande av katastrofer, är de här projekten framför allt inriktade på risker förknippade med översvämningar, brustna dammar och bränder.

Information till allmänheten

Principen bakom dessa projekt är att garantera att medborgare i EU skall kunna få tag i lämplig information på sitt modersmål när de behöver det i händelse av en krissituation eller katastrof. På så vis kan medborgarna förbättra sitt personliga skydd.

Den som reser, arbetar eller studerar i en medlemsstat, skall kunna förstå den information som ges i form av signaler, skyltar, varningstexter eller på annat sätt. Om en riskfylld situation uppstår, måste folk kunna förstå den information myndigheterna i medlemsstaterna lämnar, så att de kan ta hand om sig själva och sina närmaste.

112: Ett praktiskt exempel på hur räddningstjänsten fungerar

112 är Europas gemensamma larmnummer.

Europeiska medborgare som befinner sig i en nödsituation kan ringa 112 och bli kopplade till räddningstjänsten i samtliga medlemsstater. Detta innebär att den som reser inom unionen bara behöver komma ihåg ett nummer, och därmed får snabbare och effektivare respons på larmsamtal.

Europeiska gemenskapernas råd beslutade 1991 att inrätta 112-numret och enligt medlemsstaterna skall det nu fungera i samtliga medlemsstater.

Beredskap och åtgärder

Alla EU-medborgare skall visserligen kunna förvänta sig skydd och omvårdnad av god kvalitet, men för närvarande råder det stora skillnader mellan riskerna och de geografiska och demografiska faktorerna i medlemsstaterna. Dessa projekt syftar till att utjämna dessa skillnader och se till att det överallt i unionen råder samma höga nivå på katastrofberedskapen. Särskilda initiativ omfattar projekt om katastrofmedicin och system för att förbättra det psykologiska

omhändertagandet av människor som varit med om katastrofer. Andra projekt är inriktade på att förbättra utbildningsvillkoren för civilanställda inom räddningstjänsten, exempelvis brandmän och liknande.

Analys efter katastrofen

Projekten är utformade så att experter på räddningstjänst inom EU kan dra så mycket lärdomar som möjligt av tidigare katastrofer, vilket innebär att de kan vidta effektivare åtgärder i samband med framtida katastrofer. Exempel på specifika projekt som faller under den här rubriken är ett program som skall förbereda utsatta medlemsstater att ta hand om jordbävningar, samt en större analys av de socio-ekonomiska effekterna av katastrofer.

Sektorsövergripande åtgärder

Dessa projekt är avsedda att användas av fackfolk på räddningstjänstens samtliga områden. Bland de projekt som hittills fått stöd kan nämnas en undersökning av användningen av ny informationsteknik för att lindra effekterna av katastrofer, en rapport om den roll icke-statliga organisationer kan spela i fråga om insatser i samband med katastrofer samt åsiktsutbyte i större skala om räddningstjänster med kandidatländerna.

En ny mekanism för att samordna katastrofinsatser

I oktober 2001 enades EU:s regeringar om att skapa en ny "mekanism" som skulle underlätta deras samarbete i fråga om insatser från räddningstjänstens sida.

Mekanismen baseras på en omfattande plan som Europeiska kommissionen presenterade i september 2000 och innehåller detaljerade strategier för hur man skall handskas med alla större katastrofer där det kan behövas omedelbara insatser. Det kan röra sig om allt från katastrofer i fredstid, som jordbävningar, till terroristhot eller -attacker.

Den nya planen antogs mot bakgrund av flera större katastrofer som drabbat EU och övriga världen under de senaste åren. Bara under 1999 inträffade exempelvis jordbävningar i Grekland och Turkiet, stormar som orsakade svår förödelse i många europeiska länder och förlisningen av *Erika* som förorenade 400 kilometer av Frankrikes kust. Under år 2000 förgiftade kemiska utsläpp från Baia Mare Donau i Rumänien och Ungern och en fabrik för fyrverkeripjäser exploderade i Nederländerna, varvid 20 människor fick sätta livet till.

År 2001 kommer framför allt att gå till historien som det år då terrorister attackerade USA, men även andra olyckor inträffade, som explosionen i AZF-fabriken i Toulouse då 29 människor omkom.

Den nya mekanismen skall främst underlätta samarbete mellan medlemsstaterna så att myndigheterna i en

katastrofdrabbad region så snart som möjligt kan begära hjälp från ett brett gemenskapsnätverk av experter på räddningstjänst. Nätverket aktiveras när ett land som står inför en katastrof ber sina EU-partner om hjälp. Systemet var från början utformat för medlemsstaterna samt EES-länderna och kandidatländerna, men kommer också att vara tillgängligt för tredje länder som ber unionen om hjälp i katastroflägen.

Kärnan i den nya mekanismen utgörs av ett **center för förbättrad övervakning och information om räddningstjänsten i Europa**. Det nya centret skall drivas av Europeiska kommissionen i Bryssel och, i likhet med kommissionens befintliga operationella struktur för räddningstjänster, vara bemannat dygnet runt, året runt.

Centret står i ständig kontakt med ett nätverk av experter och kan i allmänhet inom tolv timmar samla ihop och sända i väg en skräddarsydd insatsgrupp till en katastrofplats var som helst i världen.

Som exempel kan nämnas att bara några timmar efter attacken mot USA den 11 september hade kommissionen bidragit till att samla ihop en styrka på över 1 000 man som var beredd att flyga till New York och Washington med mycket kort varsel.

Handboken om räddningstjänsten i Europeiska unionen

Handboken innehåller kontaktpunkter för samtliga medlemsstater, EES-länderna och kandidatländerna i fråga om behöriga myndigheter, operationella kontaktpunkter och nationella kontakter.

Det ständiga nätverket av nationella företrädare inom området räddningstjänst och kommittén för handlingsprogrammet och för mekanismen på området räddningstjänst

Ständiga nätet av nationella medarbetare utgörs av representanter på hög nivå från nationella räddningstjänstmyndigheter och är det första samordnade nätet för räddningstjänst som inrättas i Europeiska unionen. Det fungerar som forum för informationsutbyte och inom nätet diskuteras olika initiativ för räddningstjänsten.

När det gäller genomförandet av handlingsprogrammet och gemenskapsmekanismen i syfte att underlätta det utvidgade samarbetet vid insatser på räddningstjänstområdet, assisteras kommissionen av kommittén för handlingsprogrammet och för mekanismen på området räddningstjänst, som består av representanter från medlemsstaterna och av en person från kommissionen som ordförande.

Vademecum — en handledning om räddningstjänsten

Europeiska kommissionen uppdaterar regelbundet en handledning om räddningstjänsten (*Vademecum*) som innehåller en översikt av de åtgärder medlemsstaterna, EES-länderna och kandidatländerna vidtar för att hantera katastrofer. Handledningen är ett detaljerat dokument och vänder sig till tjänstemän som arbetar med räddningstjänst på nationella, regionala och lokala nivåer, frivilliga och icke-statliga organisationer samt intresserade privatpersoner.

Handledningen innehåller beskrivningar av insatser som gjorts vid tidigare katastrofer, förslag på planer för framtida insatser i krislägen samt detaljerade anvisningar om vem som bär ansvaret för katastrofinsatser på lokal, regional, nationell och europeisk nivå. Vidare innehåller den en översikt över de framsteg kommissionen tillsammans med nationella tjänster uppnått i fråga om samarbete på räddningstjänstens område.

**[http://europa.eu.int/comm/environment/
civil/pdfdocs/vademec.pdf](http://europa.eu.int/comm/environment/civil/pdfdocs/vademec.pdf)**

Internationellt samarbete

Kommissionen deltar aktivt i flera internationella samarbetsavtal om räddningstjänster och katastrofinsatser. Detta sker i form av åtgärder antingen inom ramen för EU-politiken eller inom separata initiativ.

Åtgärder inom ramen för EU-politiken

I Medelhavsområdet finansierar unionen ett "Euro-Med-pilotprojekt" inom området räddningstjänst genom Meda-programmet. Det huvudsakliga målet är att bidra till ökat politiskt och säkerhetsmässigt förtroende i Europa—Medelhavsområdet. Projektet leds av experter från Italien och Egypten, som anser att det utgör det första steget mot ett system för räddningstjänsten i Europa—Medelhavsområdet. Insatser planeras för områdena utbildning, utbyte av experter samt nätverks-samarbete mellan räddningstjänstskolor.

Övriga åtgärder

EU deltar också aktivt i flera internationella avtal och strukturer på räddningstjänstens område:

Europeiska rådets öppna delavtal (EUR-OPA Major Hazards Agreement — *avtal om större olyckor*)

Syftet med det här avtalet, som antogs i mars 1987 av Europeiska rådet, är att främja närmare samarbete mellan medlemsstaterna för att förhindra och åtgärda naturliga och teknikrelaterade katastrofer.

Arbetet är inriktat på beslutsfattande samt vetenskaplig och teknisk samordning, som bland annat omfattar utveckling av system för tidig varning ("early warning systems") och flera forskningscentra. Ännu har inte samtliga medlemsstater anslutit sig till detta avtal.

Konventionen om gränsöverskridande effekter av industriolyckor

EU är avtalslutande part till detta internationella avtal, som samordnas av FN:s ekonomiska kommission för Europa. Konventionen är inriktad på förebyggande av, beredskap på och åtgärder i fråga om industriolyckor som kan få gränsöverskridande följder. Arbetet omfattar internationellt samarbete om ömsesidigt stöd, forskning och utveckling samt informations- och teknikutbyte.

Centraleuropeiska initiativet (CEI - Central European Initiative)

Detta samarbetsavtal för prognostisering, förhindrande och lindring av naturliga och teknikrelaterade katastrofer slöts 1996 mellan Österrike, Kroatien, Ungern, Italien, Polen och Slovenien (Europeiska kommissionen har observatörsstatus). Avtalet omfattar regelbundet utbyte av vetenskaplig och teknisk information samt relevanta uppgifter, gemensamma forskningsprogram och utbildning av experter med målet att inrätta gemensamma program för räddningstjänsten och katastrofhantering. En handledning med uppgifter om deltagande parter har sammanställts för det ändamålet. Avtalet har vidare bidragit till att förbättra kommunikationen mellan ansvariga nationella institutioner i fråga om jordbävningar.

Samordning med annan EU-politik

I likhet med andra områden av EU:s politik, är unionens initiativ för samordning av insatser på räddningstjänstområdet kopplade till annan politik. Åtgärder i samband med större katastrofer innebär ofta att andra områden av EU:s behörighet påverkas. Det kan till exempel röra sig om rättsliga och inrikes affärer när exempelvis polisstyrkor skall samarbeta, eller miljölagstiftning om en katastrof kan få allvariga miljökonsekvenser. Det sistnämnda gäller i synnerhet katastrofer som fabriksexplosioner och utsläpp av kemikalier.

När det gäller riskutsatta anläggningar av den här typen, måste räddningstjänstexperterna vara mycket väl insatta i EU:s Sevesodirektiv som innehåller regler för förvaltning av potentiellt farliga anläggningar.

Sevesodirektivet

1976 exploderade delar av en kemifabrik i Seveso i norra Italien. En av följderna blev att ett moln som innehöll det mycket giftiga ämnet tetraklorodibensoparadioxin, allmänt känt som dioxin, spreds i luften. Fler än 600 personer måste evakueras från sina hem, och hela 2 000 personer behandlades för dioxinförgiftning.

Sex år senare godkände EU:s regeringar det så kallade Sevesodirektivet som syftar till att förhindra stora industriolyckor och begränsa följderna av sådana olyckor. I direktivet fastställs stränga säkerhetsåtgärder som skall införas i alla anläggningar som bedöms kunna råka ut för en olycka som liknar den som inträffade i Seveso.

Direktivet har uppdaterats vid flera tillfällen, tills det 1996 var dags för efterträdaren: Seveso II-direktivet som innehåller kraftigt skärpta regler. Sedan den 3 februari 1999 är kraven i direktivet obligatoriska för både industrin och de offentliga myndigheter i medlemsstaterna som ansvarar för genomförandet och kontroll av efterlevnaden av lagstiftningen.

Seveso II omfattar inte nukleära anläggningar eller transport av farliga ämnen, som behandlas i separat lagstiftning.

Framtida åtgärder

Under de närmaste åren kommer gemenskapens samarbete på räddningstjänstområdet att bli allt viktigare. När den mekanism som man kom överens om i oktober 2001 är genomförd fullt ut, kommer unionens redan strikta metoder för att hantera katastrofer att bli ännu effektivare.

I framtiden kommer medlemsstaterna och Europeiska kommissionen att betona vikten av förebyggande av katastrofer. Att kunna handla snabbt och effektivt när en katastrof inträffar är viktigt, men det är ännu viktigare att försöka förhindra att de inträffar över huvud taget.

För att lyckas med detta, krävs det ännu närmare samarbete mellan lokala, regionala och nationella experter som utgör ryggraden i de europeiska strategierna för katastrofhantering. Dessutom är det viktigt att privatpersoner är medvetna om de risker som finns och att de vet hur man behåller lugnet i nödsituationer och snabbt kan vidta åtgärder.

Mer information

Inom Europeiska kommissionen är det Generaldirektoratet för miljö som ansvarar för frågor om miljö, räddningstjänst och strålskydd. GD Miljö utarbetar regelbundet rapporter och andra publikationer om alla typer av miljöfrågor, bland annat räddningstjänsten.

Information om den europeiska miljöpolitiken finns på GD Miljös webbsida på Europa-servern:

<http://europa.eu.int/comm/environment/>

Ytterligare information om räddningstjänsten och en förteckning över länkar på detta område finns på:

<http://europa.eu.int/comm/environment/civil/index.htm>

Frågor om den europeiska miljöpolitiken kan skickas till

Europeiska kommissionen

Generaldirektoratet för miljö
Informationscenter (BU-9 0/11)
B-1049 Bryssel
E-post: envinfo@cec.eu.int

Europeiska kommissionen

**EU-fokus på räddningstjänsten — Katastrofhantering — samordning av
räddningstjänsten i Europeiska unionen**

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

2002 — 21 s. — 21 x 21 cm

ISBN 92-894-4231-X

Venta • Salg • Verkauf • Πωλησεις • Sales • Vente • Vendita • Verkoop • Venda • Myynti • Försäljning
<http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm>

BELGIQUE/BELGIË

Jean De Lannoy

Avenue du Roi 202/Koningslaan 202
B-1190 Bruxelles/Brussel
Tel. (32-2) 538 43 08
Fax (32-2) 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be
URL: <http://www.jean-de-lannoy.be>

**La librairie européenne/
De Europese Boekhandel**

Rue de la Loi 244/Wetstraat 244
B-1040 Bruxelles/Brussel
Tel. (32-2) 295 26 39
Fax (32-2) 735 08 60
E-mail: mail@libeurop.be
URL: <http://www.libeurop.be>

Moniteur belge/Belgisch Staatsblad

Rue de Louvain 40-42/Leuvenseweg 40-42
B-1000 Bruxelles/Brussel
Tel. (32-2) 552 22 11
Fax (32-2) 511 01 84
E-mail: eusaales@just.fgov.be

DANMARK

J. H. Schultz Information A/S

Herstedvang 12
DK-2620 Albertslund
Tel. (45) 43 63 23 00
Fax (45) 43 63 19 69
E-mail: schultz@schultz.dk
URL: <http://www.schultz.dk>

DEUTSCHLAND

Bundesanzeiger Verlag GmbH

Vertriebsabteilung
Amsterdamer Straße 192
D-50735 Köln
Tel. (49-221) 97 66 80
Fax (49-221) 97 66 82 78
E-Mail: vertrieb@bundesanzeiger.de
URL: <http://www.bundesanzeiger.de>

ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

G. C. Eletheroudakis SA

International Bookstore
Patsipistimi 17
GR-10564 Athina
Tel. (30-1) 331 41 80/112/3/4/5
Fax (30-1) 335 84 93
E-mail: elebooks@netor.gr
URL: <http://elebooks@hellasnet.gr>

ESPAÑA

Boletín Oficial del Estado

Trafalgar, 27
E-28071 Madrid
Tel. (34) 915 38 21 11 (libros)
913 84 17 15 (suscripción)
Fax (34) 915 38 21 11 (libros)
913 84 17 14 (suscripción)
E-mail: dietes@com.boe.es
URL: <http://www.boe.es>

Mundi Prensa Libros, SA

Castelló, 37
E-28001 Madrid
Tel. (34) 914 36 37 00
Fax (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensas.es
URL: <http://www.mundiprensas.com>

FRANCE

Journal officiel

Service des publications des CE
26, rue Desaix
F-75727 Paris Cedex 15
Tel. (33) 140 58 77 31
Fax (33) 140 58 77 00
E-mail: europublications@journal-officiel.gouv.fr
URL: <http://www.journal-officiel.gouv.fr>

IRELAND

Alan Hanna's Bookshop

270 Lower Rathmines Road
Dublin 6
Tel. (353-1) 496 73 98
Fax (353-1) 496 02 28
E-mail: hanna@s.iol.ie

ITALIA

Licosa SpA

Via Duca di Calabria, 1/1
Casella postale 552
I-50125 Firenze
Tel. (39) 055 84 83 1
Fax (39) 055 64 12 57
E-mail: licosa@licosa.com
URL: <http://www.licosa.com>

LUXEMBOURG

Messageires du livre SARL

5, rue Raiffeisen
L-2411 Luxembourg
Tel. (352) 40 10 20
Fax (352) 49 06 61
E-mail: mail@mdl.lu
URL: <http://www.mdl.lu>

NEDERLAND

SDU Servicecentrum Uitgevers

Christoffel Plantijnstraat 2
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
Tel. (31-70) 378 98 80
Fax (31-70) 378 97 83
E-mail: sdu@sdul.nl
URL: <http://www.sdul.nl>

PORTUGAL

Distribuidora de Livros Bertrand L.ª

Grupo Bertrand, SA
Rua das Terras dos Vales, 4-A
Apartado 60037
P-2700 Amadora
Tel. (351) 214 95 87 67
Fax (351) 214 96 02 55
E-mail: dib@ip.pt

Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA

Sector de Publicações Oficiais
Rua da Escola Politécnica, 135
P-1250-100 Lisboa Codex
Tel. (351) 213 94 57 00
Fax (351) 213 94 57 50
E-mail: spocs@incm.pt
URL: <http://www.incm.pt>

SUOMI/FINLAND

**Akateminen Kirjakauppa/
Akademiska Bokhandeln**

Keskuskatu 1/Centralgatan 1
PL/PB 128
FIN-00101 Helsinki/Helsingfors
P./tfn (358-9) 121 44 18
F./fax (358-9) 121 44 35
Sähköposti: sps@akateeminen.com
URL: <http://www.akateeminen.com>

SVERIGE

BTJ AB

Traktorvägen 11-13
S-2221 82 Lund
Tel. (46-46) 18 00 00
Fax (46-46) 30 79 47
E-post: btju-pub@btj.se
URL: <http://www.btj.se>

UNITED KINGDOM

The Stationery Office Ltd

Customer Services
PO Box 29
Norwich NR3 1GN
Tel. (44) 870 60 05-522
Fax (44) 870 60 05-523
E-mail: book.orders@theso.co.uk
URL: <http://www.tsofficial.net>

ISLAND

Bokabud Larusar Blöndal

Skólavörðustíg, 2
IS-101 Reykjavík
Tel. (354) 552 55 40
Fax (354) 552 55 60
E-mail: bokabud@simnet.is

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Euro Info Center Schweiz

c/o OSEC Business Network Switzerland
Stampfenbachstraße 85
PF 492
CH-8035 Zürich
Tel. (41-1) 365 53 15
Fax (41-1) 365 54 11
E-mail: eics@osec.ch
URL: <http://www.osec.ch/eics>

BĂLGĂRIJA

Europress Euromedia Ltd

59, blvd Vitoshka
BG-1000 Sofia
Tel. (359-2) 980 37 66
Fax (359-2) 980 42 30
E-mail: Milena@mbox.cit.bg
URL: <http://www.europress.bg>

CYPRUS

Cyprus Chamber of Commerce and Industry

PO Box 21455
CY-1509 Nicosia
Tel. (357-2) 88 97 52
Fax (357-2) 66 10 44
E-mail: demetras@ccci.org.cy

ESTI

Estil Kaubandus-Tööstuskoda

(Estonian Chamber of Commerce and Industry)
Toom-Kooli 17
EE-10130 Tallinn
Tel. (372) 646 02 44
Fax (372) 646 02 45
E-mail: emfo@koda.ee
URL: <http://www.koda.ee>

HRVATSKA

Mediatrade Ltd

Pavla Hatza 1
HR-10000 Zagreb
Tel. (385-1) 481 9411
Fax (385-1) 481 94 11

MAGYARORSZÁG

Euro Info Service

Szt. István krt.12
III emelet 1/A
PO Box 1029
H-1137 Budapest
Tel. (36-1) 329 21 70
Fax (36-1) 349 20 53
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
URL: <http://www.euroinfo.hu>

MALTA

Miller Distributors Ltd

Malta International Airport
PO Box 25
Luqa LOA 05
Tel. (356) 66 44 88
Fax (356) 67 67 99
E-mail: gwirth@usa.net

NORGE

Swets Blackwell AS

Hans Nielsen Hauges gt. 39
Boks 4901 Nydalen
N-0423 Oslo
Tel. (47) 23 40 00 00
Fax (47) 23 40 00 01
E-mail: info@no.swetsblackwell.com
URL: <http://www.swetsblackwell.com/no>

POLSKA

Ars Polona

Krakowskie Przedmieście 7
Skr. pocztowa 1001
PL-00-950 Warszawa
Tel. (48-22) 826 12 01
Fax (48-22) 826 62 40
E-mail: books119@arspolona.com.pl

ROMÂNIA

Euromedia

Str.Dionisie Lupu nr. 65, sector 1
PC-70184 Bucuresti
Tel. (40-1) 315 44 03
Fax (40-1) 312 96 46
E-mail: euromedia@mailcity.com

SLOVAKIA

Centrum VTI SR

Nám. Slobody, 19
SK-81223 Bratislava
Tel. (421-7) 54 41 83 64
Fax (421-7) 54 41 83 64
E-mail: europ@ttb1.stlk.stuba.sk
URL: <http://www.stlk.stuba.sk>

SLOVENIJA

GV Založba

Dunajska cesta 5
SLO-1000 Ljubljana
Tel. (386) 613 09 1804
Fax (386) 613 09 1805
E-mail: europ@gvestnik.si
URL: <http://www.gvzalozba.si>

TÜRKİYE

Dünya Infotel SA

100, Yı Mahallesi 34440
TR-80050 Bağcılar-Istanbul
Tel. (90-212) 629 46 89
Fax (90-212) 629 46 27
E-mail: aktuelinfo@dunya.com

ARGENTINA

World Publications SA

Av. Cordoba 1877
C1120 AA Buenos Aires
Tel. (54-11) 48 15 81 56
Fax (54-11) 48 15 81 56
E-mail: wpbooks@infocsa.com.ar
URL: <http://www.wpbooks.com.ar>

AUSTRALIA

Hunter Publications

PO Box 404
Abbotsford, Victoria 3067
Tel. (61-3) 94 17 53 61
Fax (61-3) 94 17 51 54
E-mail: jpdavies@ozemail.com.au

BRESIL

Livraria Camões

Rua Bittencourt da Silva, 12 C
CEP
20043-900 Rio de Janeiro
Tel. (55-21) 262 47 76
Fax (55-21) 262 47 76
E-mail: livraria.camoes@incm.com.br
URL: <http://www.incм.com.br>

CANADA

Les éditions La Liberté Inc.

3020, chemin Sainte-Foy
Sainte-Foy, Québec G1X 3V6
Tel. (1-418) 858 37 63
Fax (1-800) 667 54 49
E-mail: liberte@mediom.qc.ca

Renouf Publishing Co. Ltd

5369 Chemin Capotek Road, Unit 1
Ottawa, Ontario K1J 9J3
Tel. (1-813) 745 26 65
Fax (1-613) 745 76 60
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
URL: <http://www.renoufbooks.com>

EGYPT

The Middle East Observer

41 Sherif Street
Cairo
Tel. (20-2) 392 69 19
Fax (20-2) 393 97 32
E-mail: inquiry@meobservers.com
URL: <http://www.meobservers.com>

MALAYSIA

EBIC Malaysia

Suite 45,02, Level 45
Plaza MBI (Letter Box 45)
8 Jalan Yap Kwan Seng
50450 Kuala Lumpur
Tel. (60-3) 21 82 82 98
Fax (60-3) 21 62 61 98
E-mail: ebic@tm.net.my

MÉXICO

Mundi Prensa México, SA de CV

Río Pánuco, 141
Colonia Cuauhtémoc
MX-06500 México, DF
Tel. (52-5) 533 56 58
Fax (52-5) 514 67 99
E-mail: 101545.2361@compuserve.com

SOUTH AFRICA

Eurochamber of Commerce in South Africa

PO Box 781738
2146 Sandton
Tel. (27-11) 884 39 52
Fax (27-11) 883 55 73
E-mail: info@eurochamber.co.za

SOUTH KOREA

**The European Union Chamber of
Commerce in Korea**

5th Fl. The Shilla Hotel
202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku
Seoul 100-392
Tel. (82-2) 22 53-5631/4
Fax (82-2) 22 53-5635/6
E-mail: eucock@eucock.org
URL: <http://www.eucock.org>

SRI LANKA

EBIC Sri Lanka

Trans Asia Hotel
115 Sir Chittampalam
A, Gardiner Mawatha
Colombo 2
Tel. (94-1) 074 71 50 78
Fax (94-1) 44 87 79
E-mail: ebicsl@shelk.lk

TAI-WAN

Tycoon Information Inc

PO Box 81-466
105 Taipei
Tel. (886-2) 87 12 88 86
Fax (886-2) 87 12 47 47
E-mail: euitupe@ms21.hinet.net

UNITED STATES OF AMERICA

Bernan Associates

4611-F Assembly Drive
Lanham MD 20706-4391
Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone)
Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax)
E-mail: query@bernan.com
URL: <http://www.bernan.com>

ANDERE LÄNDER

OTHER COUNTRIES

AUTRES PAYS

**Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer
Wahl/Please contact the sales office of
your choice/Veuillez vous adresser au
bureau de vente de votre choix**

Office for Official Publications of the European
Communities
CEP
L-2985 Luxembourg
Tel. (352) 29 29-42455
Fax (352) 29 29-42758
E-mail: info-info-opoce@cec.eu.int
URL: <http://publications.eu.int>

BYRÅN FÖR EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS
OFFICIELLA PUBLIKATIONER

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-894-4231-X

9 789289 442312 >